

GNOZEOLÓGIA (TEÓRIA POZNANIA)

PREDMET T.P. = SAMOTNÝ POZNÁVACÍ PROCES

T.P. = VEDENIE O VEDENÍ (kým ostatné vedy sú vedením o niečom)

T.P: VYCHÁDZA ZO ZÁSADY POZNATEĽNOSTI SVETA A Z UZNANIA DIALEKTICKEJ POVAHY POZNÁVACIEHO PROCESU

RÔZNE VEDY SKÚMAJÚ ROZLIČNÉ STRÁNKY POZNÁVACIEHO PROCESU, ALE **ANI JEDNA HO NESKÚMA V JEHO CELISTVOSTI**, ANI JEDNA NEODPOVEDÁ NA OTÁZKU, ČO JE TO VLASTNE POZNANIE. OTÁZKY TEJTO POVAHY NIE SÚ POSTIHNUTEĽNÉ NAŠOU SKÚSENOSŤOU!!!

SITUÁCIA JE PODOBNÁ TEJ, KTORÚ OPÍSAĽ **WITTGENSTEIN** - **VZŤAH ZORNÉHO POĽA A OKA**: V ZORNOM POLI NIČ NEUKAZUJE NA TO, ŽE JE VIDENÉ OKOM. TAK, AKO SA OKO NENACHÁDZA V ZORNOM POLI, ALE JE JEHO PREDPOKLADOM, TAK SA POZNANIE NENACHÁDZA V POLI EMPIRICKÝCH SKÚSENOSTÍ, ALE JE JEHO PREDPOKLADOM.

NB: VZŤAH GNOZEOLÓGIE A ONTOLÓGIE

AK NAPRÍKLAD SKUTOČNOSŤ, S KTOROU PRICHÁDZA ČLOVEK DO STYKU BUDEME HODNOTIŤ IBA AKO **SÚHRN NÁHODNÝCH UDALOSTÍ**, V POZNANÍ BUDEME ZDÔRAŽŇOVAŤ, ŽE **ZÁKONY SÚ IBA FORMAMI NAŠEJ ORGANIZÁCIE** EMPIRICKÉHO MATERIÁLU, RESP. KONVENČNÝMI KONŠTRUKCIAMI.

AK SVET BUDEME BRAŤ AKO **SÚHRN HOTOVÝCH VECÍ**, V **POZNANÍ NÁM BUDÚ UNIKAŤ VÝVINOVÉ PROCESY A POZNATKY BUDEME POKLADAŤ ZA KONEČNÉ**.

AK SVET CHÁPEME AKO PROCES, AKO JEDNOTU NEVYHNUTNOSTI A NÁHODNOSTI, AKO NEPRETRŽITÉ VZNIKANIA A ZANIKANIE, PREJAVÍ SA TO AJ V NAŠOM CHÁPANÍ MYŠLIENKOVÝCH FORIEM (POJMOV) AKO NESTÁLÝCH A DYNAMICKÝCH.

Z HISTÓRIE (pripomenutie z dejín filozofie – na opakovanie!!! A hlavne snažiť sa porozumieť – každý z mysliteľov mal dôvody, že rozprával o poznávacom procese tak, ako rozprával)

PLATON: TEÓRIA ROZPOMÍNANIA

ARISTOTELES: PRAVDA = ZHODA MYŠLIENKY SO SKUTOČNOSŤOU

T.AKVINSKÝ = PRAVDA JE ZHODA ROZUMU A VECI; UČENIE O DVOCH PRAVDÁCH

NOVOVEK = GNOZEOLÓGIA = CENTRÁLNY PROBLÉM: čo je zdrojom nášho poznania ? = EMPIRIZMUS ↔ RACIONALIZMUS

DESCARTES: UPLATNIL PODSTATNÉ ZNAKY MODERNÉHO MYŠLENIA: SYSTEMATICKÉ POCHYBOVANIE A JASNOŠŤ JAZYKA „COGITO ERGO SUM“, „DUBIDO ERGO SUM“ – POSLEDNÉ ISTOTY, PRI KTORÝCH KONČÍ POCHYBOVANIE

J.LOCKE: SENZUALIZMUS

HUME: OTVÁRA AKTUÁLNU TÉMU: HRANICE NÁŠHO POZNANIA. VÝSLEDOK: AGNOSTICIZMUS, SOLIPSIZMUS

KANT: VYRIEŠENIE SPORU RACIONALISTOV A EMPIRISTOV

A.COMTE: TRI ŠTÁDIA VO VÝVINE ĽUDSKÉHO DUCHA: TEOLOGICKÉ, METAFYZICKÉ POZITÍVNE

ZÁKLADNÉ POJMY TEÓRIE POZNANIA:

SUBJEKT POZNANIA ↔ OBJEKT POZNANIA = DVE STRÁNKY TAK POZNÁVACEJ AKO AJ PRAKTICKEJ ČINNOSTI ĽUDÍ.

SUBJEKT POZNANIA: POZNÁVAJÚCA A PRAKTICKY KONAJÚCA BYTOSŤ (SP= JEDINEC, SKUPINA, ĽUDSTVO AKO CELOK V ZÁVISLOSTI OD FORMULÁCIE PROBLÉMU).

SP CHÁPEME V DIFERENCOVANEJ JEDNOTE SO SUBJEKTOM PRAXE.

OBJEKT POZNANIA: TÁ ČASŤ OBJEKTÍVNEJ REALITY, KTORÚ ČLOVEK ZAPOJIL DO SYSTÉMU SVOJEJ POZNÁVACEJ ČINNOSTI.

OP SA ČLENÍ: PREDMET POZNANIA = TÁ ČASŤ OBJEKTU, NA KTORÚ SA ZAMERIAVA POZNÁVACIA ČINNOSŤ

PROSTRIEDOK POZNANIA = TÁ ČASŤ OBJEKTU POZNANIA, KTORÚ SME UŽ VO SVOJEJ POZNÁVACEJ ČINNOSTI RELATÍVNE ZVLÁDLI A KTORÁ SLUŽI NA ZÍSKAVANIE NOVÝCH POZNATKOV.

POZNATOK: JE PRODUKTOM POZNÁVACEJ ČINNOSTI, JE REALIZÁCIOU CIEĽA, VÝSLEDKOM ZJEDNOTENIA SUBJEKTU A OBJEKTU POZNANIA. JE DETERMINOVANÝ SUBJEKTOM POZNANIA ALE AJ OBJEKTOM POZNANIA.

SP A OP = SÚVZŤAŽNÉ POJMY

VZŤAH OP A SP = KONKRÉTNE HISTORICKÝ!!!

(NA KAŽDOM STUPNI SPOLOČENSKO-HISTORICKÉHO VÝVOJA SP A OP NADOBÚDAJÚ ŠPECIFICKÉ ČRTY)

AKO ZLOŽITÝ SYSTÉM: PODMIENKY, KTORÉ MAJÚ MIESTO V REÁLNOH VZŤAHU SP A OP

PODMIENKY OVPLYVŇUJÚCE OBJEKT POZNANIA:

- SAMOTNÝ OP,
- PROSTREDIE OBKLOPUJÚCE OP,
- PROSTRIEDKY PRAKTICKÉHO POZNÁVANIA

PODMIENKY OVPLYVŇUJÚCE SUBJEKT POZNANIA:

- SAMOTNÝ SP,
- JEHO TEORETICKÁ A METODOLOGICKÁ VYBAVENOSŤ,
- KVALITY A SCHOPNOSTI SP (PRÍPRAVA A PLÁNOVANIE PRAKTICKÉHO SKÚMANIA, SPRACOVANIE DOSIAHNUTÝCH VÝSLEDKOV)

!!! MOŽNÉ RÔZNE INTERPRETÁCIE VZŤAHU SP A OP:

HEGEL: POZNANIE JE PROCESOM SEBAPOZNÁVANIA ABSOLÚTNEJ IDEY (OP JE STOTOŽNENÝ S SP)

FEURBACH: VZŤAH MEDZI SP A OP CHÁPAL AKO JEDNOSTRANNÉ PÔSOBNIE OBJEKTU NA SUBJEKT (KDE „O“ JE PRÍRODA, NO PRÍRODA NEZMENENÁ A NEPOZNAMENANÁ ČINNOSŤOU ČLOVEKA, A „S“ JE ČLOVEK AKO STELESNENIE ANTROPOLOGICKEJ ZMYSLOVOSTI). JEDNOTA OP A SP SA CHÁPE IBA AKO MOMENT BEZPROSTREDNÉHO USPOKOJENIA ŽIVOTNÝCH POTRIEB A PUDOV. JEDINÚ PRAX, KTORÚ UZNÁVA JE SPOTREBITEĽSKÁ PRAX.

POSTMODERNA: CELÝ POZNÁVACÍ PROCES, T.J. VZŤAH SP A OP JE OVPLYVNENÝ ZVONKU, SP MÁ DO ČINENIA NIE S PÔVODNÝM OBJEKTOM, ALE JEHO NAHRÁŽKOU, SIMULOVANOU SKUTOČNOSŤOU = KONIEC SUBJEKTU!!!

ZMYSLOVÉ A ROZUMOVÉ AKO SPÔSOBY POSTIHOVANIA SVETA

PROCES POZNANIA = JEDNOTA ZMYSLOVÉHO A RACIONÁLNEHO POSTIHOVANIA SKUTOČNOSTI. NO AJ NAPRIEK TOMU SA VYZNAČUJÚ RELATÍVNOU SAMOSTATNOSŤOU, ČO NÁM UMOŽŇUJE SKÚMAŤ ICH NIELEN V ICH JEDNOTE, ALE AJ ODDELENE.

HISTORICKY: DVE KRAJNOSTI V PODOBE SENZUALIZMU A RACIONALIZMU.

SENZUALIZMUS ABSOLUTIZUJE ÚLOHU POCITOV A VNEMOV AKO SPÔSOBOV POZNANIA A ZDROJOV VEDENIA

RACIONALIZMUS ABSOLUTIZUJE VÝZNAM RACIA, ROZUMU AKO ZDROJA NÁŠHO VEDENIA.

HISTORICKY VŠAK BOL PROCES POZNANIA A SITUÁCIA ZLOŽITEJŠIA:

NASTOLENÝ BOL **PROBLÉM IDEÁLU VEDY**, T.J. KDE SÚ ZDROJE NÁŠHO VEDENIA A AKO ČLOVEK ZÍSKAVA NOVÉ POZNATKY?

NOVÁ PRÍRODOVEDA, PRE KTORÚ SA STALA MATEMATIKA HLAVNÝM INŠTRUMENTÁRIOM, SA ROZVÍJALA DVOMA CESTAMI PRI VYSVETĽOVANÍ ZDROJOV MATEMATICKÉHO POZNANIA A POZNANIA VŠEOBECNE:

1/ ČASŤ VEDECKÝCH AUTORÍT ZA IDEÁL VEDECKÉHO POZNANIA POKLADALA EUKLIDOVU AXIOMATICKÚ GEOMETRIU A DO POPREDIA VYZDVIHOVALA **PROBLÉM LOGICKÉHO ODVODZOVANIA POZNATKOV = RACIONALISTI =** ZDÔRAŽŇOVALI VÝZNAM ODVODZOVANÉHO LOGICKÉHO POZNANIA

2/ DRUHÁ LÍNIA PRÍRODOVEDCOV (KOPERNÍK, KEPLER, GALILEO, NEWTON) ZDÔRAŽŇOVALA VÝZNAM **EXPERIMENTÁLNEHO POZNANIA =** POZNATKY O REÁLNOM SVETE ODHAĽUJEME PROSTREDNÍCTVOM EMPIRICKÉHO POZNANIA

EMPIRIZMUS

BACON: POZNATKY VZNIKAJÚ AKO VÝSLEDOK ZOVŠEOBECNENIA A POROVNÁVANIA SKÚSENOSTÍ. JEDINÝM A ZÁKLADNÝM ZDROJOM POZNANIA SÚ POCITY. ROZUM ICH LEN ANALYZUJE A SYSTEMATIZUJE.

LOCKE: „NIČ NIE JE V ROZUME, ČO PREDTÝM NEBOLO V ZMYSLOCH“. ON SÁM TÚTO TÉZU ROZVÍJA NA MATERIALISTICKOM ZÁKLADE. DIEŤA SA RODÍ S MOZGOM A VEDOMÍM, KTORÉ MÁ PODOBU BIELEJ NEPOPÍSANEJ DOSKY (TABULA RASA) AŽ POSTUPNE SA NA NEJ FIXUJÚ OBRAZY A ZNAKY.

OD LOCKA SA SENZUALIZMUS VYVÍJAL DVOMA SMERMI:

A/ MATERIALISTI 18. STOROČIA (HOLBACH, DIDEROT, ...)

B/ SUBJEKTÍVNI IDEALISTI (BERKELEY, HUME) = AK SÚ JEDINÝM ZDROJOM POZNANIA POCITY, NEMÔŽEME VEDIEŤ, ČI ZA NIMI EŠTE NIEČO EXISTUJE: **BERKELEY:** PRETO JE LOGICKÉ PRIPUSTIŤ, ŽE HMOTA NEEXISTUJE – ESSE EST PERCIPI; **HUME:** NEMÔŽEME

POZNAŤ NIČ OKREM POCITOV. NASTOLENIE OTÁZKY VONKAJŠIEHO SVETA JE NEVEDECKÉ (K SOLIPSIZMU)

NEDOSTATKY SENZUALIZMU:

1/ ANTROPOLOGICKÝ PRÍSTUP K ČLOVEKU **NEUMOŽŇUJE POCHOPIŤ SÚVISLOSŤ (VZŤAH) MEDZI INDIVIDUÁLNOU A SPOLOČENSKOU SKÚSENOSŤOU.** ČLOVEK NEZÍSKAVA POZNATKY IBA NA ZÁKLADE INDIVIDUÁLNEJ SKÚSENOSTI, PRIAMO, ALE AJ NEPRIAMO (Z ROZPRÁVANIA, KNÍH INÝCH ĽUDÍ) T.J.. **TÉZA „NIČ NIE JE V ROZUME, ČO PREDTÝM NEBOLO V ZMYSLOCH“ JE V PODSTATE SPRÁVNA, ALE NEPLATÍ PRE JEDINCA, ALE PRE ĽUDSTVO AKO SUBJEKT POZNANIA** (T.J. JEJ PLATNOSŤ SA VZŤAHUJE NA ČLOVEKA AKO DRUH!)

2/ FORMULÁCIU „NIČ NIE JE ...“ NEMÔŽEME BRAŤ DOSLOVA, ANI KEĎ IDE O BEZPROSTREDNÚ OSOBNÚ SKÚSENOSŤ. **NA URČITOM STUPNI ČLOVEK NADOBÚDA SCHOPNOSŤ PREDVÍDAŤ, DEDUKOVAŤ. INDIVIDUUM AKO SUBJEKT POZNANIA NA URČITOM STUPNI DISPONUJE POZNATKAMI APRIÓRNEJ POVAHY, T.J. TAKÝMI, KTORÉ NEPOCHÁDZAJÚ Z JEHO INDIVIDUÁLNEJ SKÚSENOSTI.**

RACIONALIZMUS (DESCARTES, SPINOZA, LEIBNIZ):

KRITICKY POUKAZOVALI NA SLABÉ STRÁNKY SENZUALIZMU – ZMYSLY NEDÁVAJÚ JASNÉ POZNANIE.

DESCARTES: ZÁKLADNÉ ROZUMOVÉ IDEY VLOŽIL DO ĽUDSKEJ DUŠE BOH, NO TÝM SA JEHO ÚLOHA VYČERPALA. **IDEY SÚ JASNÉ A ZROZUMITEĽNÉ A PRETO ICH ČLOVEK POSTIHUJE „VNÚTORNÝM“ NAZERANÍM = INTUÍCIOU.**

NA ZÁKLADE PRESNE SFORMULOVANEJ METÓDY A LOGICKÝCH PRAVIDIEL ČLOVEK **Z TÝCHTO IDEÍ ĎALEJ ODVODZUJE VŠETKY OSTATNÉ POZNATKY.**

PRAVIDLÁ NA OVLÁDANIE ĽUDSKÉHO ROZUMU:

- 1/ METODICKÁ SKEPSA,
- 2/ ANALYTICKÝ POSTUP,
- 3/ SYNTETICKÝ POSTUP,
- 4/ SÚSTAVNÉ OVEROVANIE, KONTROLA.

SKÚSEŇ NIE JE POKLADANÁ ZA VÝCHODISKO, ALE SLUŽI NA POTVRDENIE A VYMEDZENIE ZHODY ZÍSKANÝCH POZNATOK S MATERIÁLNYMI OBJEKTMI A ICH VLASTNOSTAMI.

SPINOZA: ŠTRUKTÚRA POZNATKOV JE PRESNE TAKÁ ISTÁ, AKO ŠTRUKTÚRA SVETA.

LEIBNIZ: ZHODU POZNATKOV S VONKAJŠÍM SVETOM ZARUČUJE VEČNÁ PREDURČENÁ HARMÓNIA

JEDNOSTRANNOSŤ RACIONALIZMU A SENZUALIZMU SA POKÚŠAL PREKONAŤ KANT A HEGEL

(KANT) RIEŠIL, AKO SA DÁ APLIKOVAŤ MATEMATIKA, KTORÁ JE ZALOŽENÁ NA ČISTEJ LOGIKE, NA PRÍRODOVEDU, KTORÁ SA OPIERA O POZOROVANIE A EXPERIMENT. JEHO SPÔSOB RIEŠENIA: EXISTUJÚ PREDSKÚSEŇNÉ (APRIÓRNE) PODMIENKY A PREDPOKLADY POZNANIA:

PRIESTOR – IDEA PRIESTORU LEŽÍ V ZÁKLADE GEOMETRIE

ČAS – IDEA ČASU LEŽÍ V ZÁKLADE ARITMETIKY A ALGEBRY.

TIETO FORMY SA APLIKUJÚ NA OBSAHY EMPIRICKÉHO POZNANIA.

K SAMOTNÉMU USPORIADANIU EMPIRICKÉHO POZNANIA NÁM SLUŽI 12 ZÁKLADNÝCH KATEGÓRIÍ, KTORÉ JEDNOTLIVÉ VECI CHARAKTERIZUJÚ Z HĽADISKA:

- KVANTITY A KVALITY;
- KONEČNOSTI A NEKONEČNOSTI;
- MNOHOSTI A JEDNOTY;
- PRÍČINY A ÚČINKU;
- MOŽNOSTI A SKUTOČNOSTI;
- NÁHODY A NEVYHNUTNOSTI;

POZNATKY NÁS INFORMUJÚ O VONKAJŠÍCH STRÁNKACH PREDMETOV, ALE **VNÚTORNÁ STRÁNKA (VEC OSEBE), PODSTATA JE UMU NEDOSTUPNÁ, MOŽNO JE POSTIHNÚŤ IBA ROZUMOM (METAFYZICKÝM)**

UM NIE JE TOTOŽNÝ S ROZUMOM. **ROZUM** = 1/ NIE JE ODKÁZANÝ NA SKÚSEŇ, 2/ JE TRANSCENDENTNÝ, 3/ OPIERA SA O VIERU A VYŠŠIE POZNANIE.

FORMY ZMYSLOVÉHO POZNANIA:

POCITY, VNEMY, PREDSTAVY.

POCIT: VÝSLEDOK VZÁJOMNÉHO PÔSOBENIA DVOCH FORIEM HMOTY:

- 1/ **PODNETU**, EXISTUJÚCEHO MIMO ZMYSLOVÝCH ORGÁNOV A
- 2/ HMOTY ORGANIZOVANEJ V PODOBE **NERVOVÉHO SYSTÉMU**.

POCIT: JE SUBJEKTÍVNÝM OBRAZOM OBJEKTÍVNEHO SVETA!

ŠPECIFIKUM POCITU SPOČÍVA V TOM, ŽE

1/ JE VLASTNÝ SUBJEKTU – NIE JE VLASTNÝ PREDMETU, KTORÝ NA NÁS PÔSOBÍ

2/ JE NEÚPLNÝ - DÔLEŽITÉ JE ZISTENIE, ŽE OBSAH POCITOV NEZÁVISÍ OD TOHO, NAKOLKO JE OZMYSLENÝ VEDOMÍM, AKO JE POSTIHNUTÝ KATEGORIÁLNO-POJMOVÝM MYSLENÍM. POCITY NESÚ V SEBE VIAC INFORMÁCIÍ, AKO SI UVEDOMUJEME;

3/ JE URČOVANÝ PRIRODZENÝMI ZVLÁŠTNOSŤAMI KONKRÉTNEHO JEDINCA, JEHO ŠTRUKTÚROU NERVOVÉHO SYSTÉMU A ZMYSLOVÝCH ORGÁNOV - TÝM SA OD SEBA LÍŠIME, NIE KAŽDÝ ROVNAKO VNÍMA FARBY, CHUTE, VÔNE (TZV. SEKUNDÁRNE KVALITY)

(ABSOLUTIZÁCIA JEDNÉHO ZO ZDROJOV POCITOV = VZNIK

KRAJNOSTÍ: FYZIOLOGICKÝ IDEALIZMUS, resp. NAIVNÝ REALIZMUS)

NB: POCITY ČLOVEKA SÚ VÝCHODISKOM POZNANIA, JEHO ZDROJ, CEZ KTORÝ SME SPÄTÍ S OBJEKTOM, CEZ KTORÝ VSTUPUJEME DO OBJEKTU. ČLOVEK NAJPRV POZNÁVA ZMYSLAMI A AŽ POTOM, NA URČITOM STUPNI SVOJHO VÝVOJA „ANGAŽUJE“, ZAPÁJA DO POSTIHOVANIA AJ ROZUM V PODOBE ABSTRAKTNÉHO MYSLENIA.

PRVOTNOSŤ ZMYSLOVÉHO VO VZŤAHU K RACIONÁLNEMU ANALYZUJEME V TROCH ROVINÁCH:

1/ V PROCESE ANTROPOGENÉZY BOLI ZMYSLOVÉ FORMY POZNANIA **ZÁKLADOM**. ZOHRALI PODSTATNÚ ÚLOHU V PROCESE VZNIKU A FORMOVANIA ĽUDSKÉHO VEDOMIA A POZNANIA VŠEOBECNE;

2/ V ROVINE ONTOGENÉZY (INDIVIDUÁLNEHO VÝVOJA) KAŽDÝ JEDINEC AKOBY REPRODUKOVAL HISTÓRIU ĽUDSTVA: VZNIK

INDIVIDUÁLNEHO VEDOMIA ZAČÍNA Z FORMOVANIA SCHOPNOSTI ADEKVÁTNE ZMYSLOVO VNÍMAŤ SKUTOČNOSŤ = SCHOPNOSŤ DANÁ GENETICKY, ALE ĎALEJ SA ROZVÍJA V PROCESE SOCIALIZÁCIE JEDINCA;

3/ AJ V ROVINE DISPONOVANIA FORMAMI RACIONÁLNEHO POZNANIA ČLOVEK JE SPÄTÝ S VONKAJŠÍM SVETOM PROSTREDNÍCTVOM ZMYSLOV, POHYB POZNANIA SA USKUTOČŇUJE V KONEČNOM DÔSLEDKU OD ZMYSLOVÉHO K ROZUMOVÉMU.

POZNANIE AKO SPOLOČENSKO-HISTORICKÝ PROCES SA VYVÍJA POD VPLYVOM SPOLOČENSKÝCH FAKTOROV. SAMOTNÉ ZMYSLOVÉ ORGÁNY SO SVOJIMI POCITMI TVORIA LEN AKÉSI NEVYHNUTNÉ PRÍRODNÉ MINIMUM, KTORÉ ZABEZPEČUJE PRVÉ STRETNUTIE A ZOZNÁMENIE SA S OBJEKTOM POZNANIA. POMOCOU ZMYSLOV ODRÁŽAME VONKAJŠIE VLASTNOSTI, STRÁNKY PREDMETOV. (BEZ ROZUMU, ČISTO NA ZÁKLADE ZMYSLOV NEODLÍŠIME JEDNOTLIVÉ OD VŠEOBECNÉHO)

ROZUMOVÉ POZNANIE

KÝM ZMYSLOVÉ POZNANIE JE BEZPROSTREDNÝM POZNANÍM, ROZUMOVÉ JE **SPROSTREDKOVANÉ**.

JEHO ZÁKLADNÝMI FORMAMI SÚ **POJEM, SÚD, ÚSUDOK**. TIETO FORMY POZNANIA SÚ NEROZLUČNÉ SPÄTÉ S JAZYKOM.

POJEM: JE VŠEOBECNÝM LOGICKÝM VYJADRENÍM PODSTATNÝCH VLASTNOSTÍ PREDMETOV, JAVOV MATERIÁLNEHO SVETA.

JE VÝSLEDKOM ZOVŠEOBECNENIA ZMYSLOVÉHO POZNANIA. ZOVŠEOBECNENIE NIE JE MOŽNÉ BEZ ABSTRAHOVANIA.

PRETO **ABSTRAHOVANIE A ZOVŠEOBECŇOVANIE** SÚ ZÁKLADNÝMI ZNAKMÍ, CHARAKTERISTIKAMI POJMU.

TVORENIE POJMU PREDPOKLADÁ:

- 1/ TRIEDENIE A DIFERENCIÁCIU POCITOV;
- 2/ POROVNÁVANIE;
- 3/ IDEALIZÁCIU;
- 4/ POMENOVANIE

SÚDY A ÚSUDKY – PRAVIDLÁ OCH TVORBY SKÚMA LOGIKA.

ÚSUDKY – INDUKTÍVNE A DEDUKTÍVNE

V PROCESE POZNANIA SA ZMYSLOVÉ A ROZUMOVÉ POZNANIE NAVZÁJOM PRENIKAJÚ A PÔSOBIA NA ZÁKLADE PRAXE = PRETOŽE PRAX JE ZÁROVEŇ ZMYSLOVO-PREDMETOVÁ A ZÁROVEŇ MYŠLIENKOVO-DUCHOVNÁ ČINNOSŤ.

*

POZNANIE AKO PROBLÉM ZAČÍNA VTEDY, KEĎ NA ÚROVNI ZDRAVÉHO ZMYSLU (ROZUMU) SA UŽ NEDAJÚ RIEŠIŤ PROBLÉMY HODNOVERNOSTI .

KLASIFIKÁCIA VEDENIA: 1/ JA VIEM, ŽE ...
2/ JA VIEM, AKO ....

NA ZÁKLADE ZMYSLOVÉHO A ROZUMOVÉHO POZNANIA VZNIKÁ VEDENIE, KTORÉ MÔŽEME Z POHLADU JEHO KVALITY A ŠPECIFÍK DIFERENCOVAŤ (V PODSTATE KAŽDÝ POZNÁVAJÚCI SUBJEKT JE NOSITEĽOM KAŽDEJ Z UVEDENÝCH KVALÍT):

a) POZNANIE PREDVEDECKÉ

= ZACHYTÁVA A OPISUJE PREDOVŠETKÝM SITUÁCIE OPAKUJÚCE SA V KAŽDODENNEJ ČINNOSTI (TZV. „ZDRAVÝ SEDLIACKY ROZUM“);

= JEHO PRAKTICKÝ DOSAH JE SPRAVIDLA OHRANIČENÝ OBLASŤOU BEŽNÝCH ZÁUJMOV A KAŽDODENNEJ ČINNOSTI ČLOVEKA!

= JEHO POZORNOSTI UNIKAJÚ VLASTNOSTI, VZŤAHY, SÚVISLOSTI, KTORÉ NIE SÚ PREDMETOM BEZPROSTREDNÉHO ÚŽITKU!

= VÝSLEDKOM ZOVŠEOBECNENIA OPAKUJÚCICH SA PRAKTICKÝCH SITUÁCIÍ SÚ TZV. RECEPTÚRNE PRAVIDLA – POZNANIE TYPU „JA VIEM, ŽE ...“ (Z NICH, RESP. NA ICH ZÁKLADE SA MÔŽU FORMULOVAŤ NAJJEDNODUCHŠIE VEDECKÉ ZÁKONY VZŤAHUJÚCE SA K EMPIRICKEJ OBLASTI)

NB: VEDECKÉ POZNANIE VZNIKÁ Z PREDVEDECKÉHO A MÔŽE HO ZA URČITÝCH PODMIENOK SPÄTNE OVPLYVŇOVAŤ !

b) POZNANIE MIMOVEDECKÉ

= PREJAVUJE SA NAPR. V PODOBE UMELECKÉHO POSTIHOVANIA SVETA (AKO SPÔSOB UMELECKÉHO, ESTETICKÉHO .... VNÍMANIA A TVORIVOSTI);

= JEHO SMEROVANIE A KVALITU URČUJE V PRVOM RADE HODNOTOVÁ ORIENTÁCIA MYSLITEĽA A PREŽÍVANIE JEDINCA

POZNANIE VEDECKÉ

= JEHO CIEĽOM JE FORMOVANIE VEDECKÝCH TEÓRIÍ A ODHAĽOVANIE ZÁKONOV A NA ICH VEDECKÉ VYSVETLENIE A VEDECKÉ PREDVÍDANIE (POZNANIE TYPU „JA VIEM, AKO ...“)